דהכא תרתי והכא חדא שדה אחוזה גופה מהאי טעמא הוא דקא קיימא ליה לתנא כלום יש יבום אלא במקום שאין בן הא יש בן אין יבום (ו) **אימא שארו** זה האב מלמד שהאב קודם לבת יכול יקדים לבן ת"ל [1]הקרוב קרוב קרוב קודם כיון דלענין יבום בן ובת כי הדדי נינהו [א]לענין נחלה נמי בן ובת כי הדדי נינהו ואימא שארו זה האב מלמד שהאב קודם לאחי האב יכול יקדים לאחין תלמוד לומר הקרוב קרוב קרוב קודם אחי האב לא צריכי קרא אחי האב מכח מאן קא אתו מכח אב קאי אב קא ירתי אחי האב והא קראי לאו הכי כתיבי דכתיב [1]ואם אין אחים לאביו וגו' קראי שלא כסדרן כתיבי והאי תנא מייתי לה מהכא דתניא את זו דרש רבי ישמעאל ברבי יוסי [2]איש כי ימות ובן אין לו וגו' במקום בת אתה מעביר נחלה מן האב [3]ואי אתה מעביר נחלה מן האב במקום אחין ואימא במקום בת אתה מעביר נחלה מן האחין ואי

דהכא חדא. יעידה ושדה אחוזה: **והכא חדא.** יבום. והוה מצי לתרוצי הנך נפישי: ומשני משום דשדה אחוזה גופה לא קיימא לן בפס' ערכין [כה:] שיהא הכן במקום האב טפי מאחיו אלא מהך פירכא דפרכינן התם כלום יש יבום כו' דאמרי' נמי התם מה ראית לרבות את הכן ולהוציא את האח מרבה אני את הכן שכן קם תחת אביו ליעדה כו' מדרבה אני את הכן שכן קם תחת אביו ליעדה כו' מדרבה אני את הכן שכן קם תחת אחיו ליבום ומשני כלום יש יבום כו' שהרי לא מצינו כתוב בפירוש שיהא הכן קם תחת אביו טפי מאחיו אלא ליעדה שגם האח קם תחתיו ליבום ונמצא דהכא חדא והכא חדא הוא ושאר דברים שהכן קם תחת אביו טפי מאחיו כגון שדה אחוזה ועבד עברי במסכת קידושין [יח:] וקדיימת הכן לאח בנחלה כולהו מייתינן להו מדין יעידה לחוד שכ' בפירוש שהכן קם תחת אביו ואי לא דמשגיגן דאפי' לגבי יבום אין האח קם תחתיו כמו בנו דכלום יש יבום אלא במקום שאין בן לא הוה מצינן לרבויי בן שיקום תחת אביו לכלום טפי מאחיו דליהוי הכא חדא והכא חדא. ולקמיה פרכינן דבן ובת ואח כמו שסדורין בפרשה ליקדמו כולהו לאב שהרי כולם קרובים למת טפי מאביו שהם קמים תחתיו ליעידה וליבום אבל האב אינו קם תחתיו לכלום: **מלמד שהאב קודם לכם.** דהא אינה קמה תחת אביה לכלום כגנו וכאחיו וסדר את הפסוקים כן אינם כי יומת ובן אין לו ונתתם את נחלתו לשארו ואם אין לו שאר ונתתם את נחלתו לאחיו ואם אין לו אחים והעברתם את נחלתו לבתו ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחי אביו ואם אין אחין לאחיו הקרוב אליו ממשפחתו וירש: **בן ובת כי הדדי נינהו.** כדכתיב ובן אין לו עיין עליו (ו) נמצאת גם הבת פוטרת את האחין מן היבום אבל אבי המת אינו פוטר את אשת בנו מן היבום נמצאת הבת קמה תחת אביה טפי מאבי המת ואחי המת: **קודם לאחי האב.** של מת ולא לאחין משום דקרובים למת יותר מאביו שהרי קמים תחתיו ליבום אבל אביו אין קם תחתיו לכלום וסדר המקרא כך הוא ונתתם את נחלתו לאחיו ואם אין לו אחים ונתתם את נחלתו לשארו ואם אין לו שאר ונתתם את נחלתו לאחי אביו הקרוב אליו ממשפחתו וירש: ומשני **אחי האב לא גריכי קראי.** לא היה צריך לכתוב לבסוף שארו לקדם את אחי האב דקבלת הוא דקודם האב לאחיו שלו לירש את בנו דאחיו אב מכח מאן קאתו לירש את נכסיו בן אחיהן פשיטא דמכח אבי המת שהוא אחיהם אתו והלכך למה לי קרא מאחר שכתוב למעלה שאחי האב יורשין את נכסיו מי איכא למימר דהיכא דקאי אב ירתי אחים של אב בתמיה הלכך לא נכתב שארו אלא לקדם אחיו של מת לקדם אחי האב כבר שמעינן ליה ממאי דאמר ואם אין לו אחים ונתתם את נחלתו לאחי אביו הרי הוא כמי שכתב ואם אין לו אחים ונתתם את נחלתו לאחיו ואם אין לו אב ונתתם את נחלתו לאחי אביו הלכך לא נכתב שארו אלא לחדש ולומר שיקדום לאחד מהני דכתב לעיל ומנו אחי המת שהן בניו לקדם אחי האב לא שדינן ליה דהא לא צריך כדפרישית ולקדם את בנו ואת בתו של מת לא אמרי' שהרי קרובים למת יותר מן האחין דכאמרן הלכך שדינן ליה לאחיו של מת לקדם האב לבניו לירש את בנו דסד"א יקדמוהו הם שהרי קמים תחת אחיהן ליבום מה שאין כן באב: **והא קראי לאו הכי כתיבי.** דשארו לבסוף כתב אחר אחי האב והוה לן למימר דגזירת הכתוב הוא שאחי האב של מת קודמין לאביו: **קראי שלא כסדרן כתיבי.** דהא כתיבי אחי האב ואח"כ שאר אב ובעל כרחך אב קדים להו כדאמרן דהא מכח אב קאתו דלא דקדק הכתוב בסדרן משום דסמך אמאי דכתב הקרוב קרוב קודם ומעצמך תסדר אותם כפי קורבתן. ואם תאמר כיון דאין אנו הולכין אחר הסדר לשמוק קרא מייתי וליכתוב אחים כי ימות ונתתם את נחלתו לקרוב אליו ממשפחתו וגו' איכא למימר דקרא לריכא טובא כדלקמן בפירקין (דף קמו.) וכן אין לו בת עיין עליה וכן כולן: הכי גרסינן **והאי מגא מייתי לה מהכא.** דהאב קודם לאחין: **והעברתם.** משמע מעביר מקרוב זה שהוא קיים כדי לתת לזה והעברת מן האב כדי לתת לבת: **במקום אחין.** שאין למת בן ובת אלא אחין. ובפסיפרי [פנחס כז ח] מסיים לה הכי ומנין שהאב יורש אומרת קל וחומר כו': **אימא.** דהאי והעברת לאחין דקיימי קמן קאי וקאמר והעברת מן האחין לתת לבת הא אין בת אחין יורשין אותו ואכתי אב מנלן דירית מקמי אח (ב) ואי משום דדייקינן ואי אתה מעביר נחלה מן האב ואפי' במקום בת הך דיוקא לאו מוהעברת שמעינן לה דאדרבה מוהעברת איכא למידק אתה מעביר נחלה מן האב במקום הבת: (ג) **אם כן.** דלגלויי אתא האי והעברת לאחין ירתי במקום שאין בת לא ליכתוב והעברת דממילא שמעינן לה מדכתב ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו [במדבר כז] דהא להאי תנא קראי כסדרן כתיבי דהא לא דרשי שארו לאב כדכתיב כתיבי ואי

ישמעאל בר' יוסי. מוהעברתם דקא משני הכתוב [לכתוב והעברתם] בבת להכי דבמקום שיש בת אתה מעביר נחלה מן האב של מת ואי אתה מעביר נחלה וכו' ומקשי' מאי חזית דאמרת הכי אימא לצד אחר הכי במקום בת אתה מעביר נחלה מן אחיו של מת

מן היבום אי מדכתיב ובן אין לו עיין עליו הא אינטריך לאיתויי ממזר כדאמר בפ' שני דיבמות (דף כב: ופס ד"ה בן) וי"ל דשקולין ויבאו שניהן ואע"ג דבפ' אלמנה לכ"ג (פס דף ע.) גבי חזרע אין (ג) לו בת כהן שניסת לישראל משמע דלא דרשינן מיניה מדמי דקתמר אין לי אלא זרעה זרע זרעה מנין מ"ל חזרע אין לה מ"מ אין לי אלא זרע כשר זרע פסול מנין מ"ל חזרע אין לה מ"מ ופרין והא אפיקתי' לזרע זרעה היינו משום דקמרבי התם זרע פסול היינו זרע זרעה פסול דאילו זרע פסול מיפוק ליה דנגעלה לפסול לה ולהכי פרין שפיר דאי אינטריך קרא לזרע זרעה כשר היכי מו יליף זרע זרעה פסול אי נמי יש לרבות בת שפוטרת מן היבום מנא יתמה פרט לזה שאין שמו מחוי דכי האי גוונא דרשי ביבמות (כב.) אבל ממזר אינטריך ריבוי משום דנזרע פסול אכתי הוי שמו מחוי ואי"ת הא דתניא בפ"ק דקידושין (דף יח:) עבד עברי עובד את הבן ואינו עובד את הבת ואמאי נימא מדלענין יבום בן ובת כי הדדי נינהו הכי נמי לענין עבד עברי כדאמרינן הכא לענין נחלה ומדכתיב ועבדך שם שיש למשמע לך ולא ליורש לא נמעט אלא את דוקא ואור"י משום דדרשינן ועבדך לך ולא לאחר כל שהוא אחר לגבי בן ובת נמי לגבי בן אחר דמיא לענין נחלה שהבן קודם לבת וכה"ג אמרי' בפרק אין מקדישין (ערכין דף כה:) גבי שדה אחוזה דבת אינה מעמדת שדה לאביה משום דכי היכי דגבי נחלה בת לגבי בן כאחר דמיא לענין שדה אחוזה נמי כאחר דמיא:

במקום בת אתה מעביר נחלה מן האב. פריב"ם מדלא כתיב ונתתם גבי בת כדכתיב בכולהו והעברתם משמע לשון העברה שמעבירין נחלה ממקום הראוי לירש מן הדין למקום שאינו ראוי והשתא נשאל ונתן מי הוא הקרוב שהיה ראוי להקרינו לבת ומוקי לה באב לפי שהמת יולא יריכו ואין לך קרוב יותר ראוי ממנו ובדידיה מיסתבר לאוקומי אפי' אלא נכתב בפירוש אלא ע"י אחי האב דממילא והעברתם עליה קאי לדרוש ולקבוע בו מקום ואע"ג דאי לא כתיב והעברתם לא הייתי אומר שהאב קרוב אפי' מן האח שאינו קם תחת הבן לכלום מיהו השתא דכתיב והעברתם בבת משמע שמעבירים נחלה ממקום הראוי מוקי לה באב:

ג) **ואי אתה מעביר נחלה** (ד) **ממקום האב במקום האחין.** כלומר מדלא כתיב אלא והעברתם אחד אין לנו לעשות אלא העברה אחת ולא שתים ומכאן ואילך הקרוב קרוב קודם דהשתא דכתיב והעברתם משמע שהיה האב ראוי לקדום לבת כ"ש שראוי לקדום לאח שהבת קרובה מן האח שהיא יולאת יריכו של מת ועוד דאין יבום במקום בת לפיכך אין להעביר נחלה מן האב אלא במקום בת לחודה כיון דכתיב בבת העברה ולא במקום אחין: ואימא

מחי המת שהן בניו לקדם אחי האב לא שדינן ליה דהא לא צריך כדפרישית ולקדם את בנו ואת בתו של מת לא אמרי' שהרי קרובים למת יותר מן האחין דכאמרן הלכך שדינן ליה לאחיו של מת לקדם האב לבניו לירש את בנו דסד"א יקדמוהו הם שהרי קמים תחת אחיהן ליבום מה שאין כן באב: **והא קראי לאו הכי כתיבי.** דשארו לבסוף כתב אחר אחי האב והוה לן למימר דגזירת הכתוב הוא שאחי האב של מת קודמין לאביו: **קראי שלא כסדרן כתיבי.** דהא כתיבי אחי האב ואח"כ שאר אב ובעל כרחך אב קדים להו כדאמרן דהא מכח אב קאתו דלא דקדק הכתוב בסדרן משום דסמך אמאי דכתב הקרוב קרוב קודם ומעצמך תסדר אותם כפי קורבתן. ואם תאמר כיון דאין אנו הולכין אחר הסדר לשמוק קרא מייתי וליכתוב אחים כי ימות ונתתם את נחלתו לקרוב אליו ממשפחתו וגו' איכא למימר דקרא לריכא טובא כדלקמן בפירקין (דף קמו.) וכן אין לו בת עיין עליה וכן כולן: הכי גרסינן **והאי מגא מייתי לה מהכא.** דהאב קודם לאחין: **והעברתם.** משמע מעביר מקרוב זה שהוא קיים כדי לתת לזה והעברת מן האב כדי לתת לבת: **במקום אחין.** שאין למת בן ובת אלא אחין. ובפסיפרי [פנחס כז ח] מסיים לה הכי ומנין שהאב יורש אומרת קל וחומר כו': **אימא.** דהאי והעברת לאחין דקיימי קמן קאי וקאמר והעברת מן האחין לתת לבת הא אין בת אחין יורשין אותו ואכתי אב מנלן דירית מקמי אח (ב) ואי משום דדייקינן ואי אתה מעביר נחלה מן האב ואפי' במקום בת הך דיוקא לאו מוהעברת שמעינן לה דאדרבה מוהעברת איכא למידק אתה מעביר נחלה מן האב במקום הבת: (ג) **אם כן.** דלגלויי אתא האי והעברת לאחין ירתי במקום שאין בת לא ליכתוב והעברת דממילא שמעינן לה מדכתב ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו [במדבר כז] דהא להאי תנא קראי כסדרן כתיבי דהא לא דרשי שארו לאב כדכתיב כתיבי ואי

ו) א ב מי' פ"ח מהל' נחלות הלכה ג סמנ עשין לו טוש"ע מ"מ סימן רפו סעיף ח:

רבינו גרשום (המשך)

יבום אלא במקום כו' וכי האי גוונא מקשי' ומפקי' במס' קידושין בעבד עברי דעיקר תירוץ מלתייהו ליכא אלא מדמתרצי כלום יש יבום אלא במקום שאין בן ואמטול הכי לא חשיב גבי כן אלא חדא דהיינו יעידה ושדה אחוזה לא מצינן לאוקמה בידא דבן אלא משום דקא מתרץ ליה הכי: ומקשי' ואמאי חזית דמוקמת שארו זה האב של מת קודם לאחי של מת דכדמתפכת קרא ואימא שארו זה האב וכדמוקמת הכי מצינו לאוקמי מלמד שהאב קודם לבת דמתפכי לקרא הכי ואיש כי ימות ושאר אין לו ונתתם את נחלתו לבתו הא שאר יש לו ונתתם את נחלתו לו ואוקמי לקרא כי היכי דמקדמי' אביו של מת לאחין של מת ה"נ מקדמי' האב לבתו של מת הואיל דלא כתבו כסדרן ויכול יהא קודם לבן של מת דאמרינן בהאי כדאמרי' באידך ואמר ליה דאמר קרא הקרוב דכל הקרוב קודם והבן קרוב למת מאביו של מת ואביו של מת מבת ומאחיו. ומשני הא ליכא למימר דמקדמינן אב של מת מקמי בתו של מת משום דכיון דלענין יבום בן ובת כי הדדי נינהו דכי היכי דדיכא דאית לה בן אינה זקוקה לייבום ה"נ אם אית לה בת אינה זקוקה לייבום ולענין נחלה נמי בן ובת כי הדדי נינהו דלא מקדמי' אב מקמי בת כי היכי דלא מקדמי גבי בן: והשתא דדרשת שארו זה האב ובעית לאקדומי מקמי אחין של מת ואימא לעולם אחין של מת קודמין לאב והאי דאוקמת שארו זה האב להכי ללמד שהוא קודם לאחין שלו של אב עצמו והכי מוקמי' לקראי ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו ואם אין לו אחים למת ונתתם את נחלתו לשאורו דהיינו אביו של מת ואם אין לו שאר ונתתם את נחלתו לאחיו של אביו ואם אין אחים לאביו ונתתם את נחלתו לקרוב אליו וגו' יכול יהא קודם האב לאחיו של מת ת"ל הקרוב לו ואחיו קרוב טפי מאביו שקם תחתיו לייבום. והיכי מצינן לאוקמי ולהקדים אביו לאחיו דמאי חזית דמתפכת לקראי הכי אפכינהו הכי. ומשני משום אחי האב לא צריך קרא למעוטינהו במקום אב דודאי דאב קדים דהיכי שבקי' אב ולירש אחי אב דאתיין מכח אב אלא ודאי למאי אתא קרא לאקדומי לאחין של מת. והא קראי לאו הכי כתיבי דמקדמי' אביו של מת מקמי שאר קרובים דשארו אחר כולהו קרובים כתיב. ומשני קראי שלא כסדרן כתיבי והכי צריכי למיכתבינהו כדמוקמינא להו לעיל: והאי תנא. דאמרינן לקמן: מייתי לה. דאביו של מת קודם לאחיו של מת: מהכא דתניא את זו דרש ר'

דהכא תרתי והכא חדא שדה אחוזה גופה מהאי טעמא הוא דקא קיימא ליה לתנא כלום יש יבום אלא במקום שאין בן הא יש בן אין יבום (ו) **אימא שארו** זה האב מלמד שהאב קודם לבת יכול יקדים לבן ת"ל [1]הקרוב קרוב קרוב קודם כיון דלענין יבום בן ובת כי הדדי נינהו [א]לענין נחלה נמי בן ובת כי הדדי נינהו ואימא שארו זה האב מלמד שהאב קודם לאחי האב יכול יקדים לאחין תלמוד לומר הקרוב קרוב קרוב קודם אחי האב לא צריכי קרא אחי האב מכח מאן קא אתו מכח אב קאי אב קא ירתי אחי האב והא קראי לאו הכי כתיבי דכתיב [1]ואם אין אחים לאביו וגו' קראי שלא כסדרן כתיבי והאי תנא מייתי לה מהכא דתניא את זו דרש רבי ישמעאל ברבי יוסי [2]איש כי ימות ובן אין לו וגו' במקום בת אתה מעביר נחלה מן האב [3]ואי אתה מעביר נחלה מן האב במקום אחין ואימא במקום בת אתה מעביר נחלה מן האחין ואי

מן היבום אי מדכתיב ובן אין לו עיין עליו הא אינטריך לאיתויי ממזר כדאמר כדאמר בפ' שני דיבמות (דף כב: ופס ד"ה בן) וי"ל דשקולין ויבאו שניהן ואע"ג דבפ' אלמנה לכ"ג (פס דף ע.) גבי חזרע אין (ג) לו בת כהן שניסת לישראל משמע דלא דרשינן מיניה מדמי דקתמר אין לי אלא זרעה זרע זרעה מנין מ"ל חזרע אין לה מ"מ אין לי אלא זרע כשר זרע פסול מנין מ"ל חזרע אין לה מ"מ ופרין והא אפיקתי' לזרע זרעה היינו משום דקמרבי התם זרע פסול היינו זרע זרעה פסול דאילו זרע פסול מיפוק ליה דנגעלה לפסול לה ולהכי פרין שפיר דאי אינטריך קרא לזרע זרעה כשר היכי מו יליף זרע זרעה פסול אי נמי יש לרבות בת שפוטרת מן היבום מנא יתמה פרט לזה שאין שמו מחוי דכי האי גוונא דרשי ביבמות (כב.) אבל ממזר אינטריך ריבוי משום דנזרע פסול אכתי הוי שמו מחוי ואי"ת הא דתניא בפ"ק דקידושין (דף יח:) עבד עברי עובד את הבן ואינו עובד את הבת ואמאי נימא מדלענין יבום בן ובת כי הדדי נינהו הכי נמי לענין עבד עברי כדאמרינן הכא לענין נחלה ומדכתיב ועבדך שם שיש למשמע לך ולא ליורש לא נמעט אלא את דוקא ואור"י משום דדרשינן ועבדך לך ולא לאחר כל שהוא אחר לגבי בן ובת נמי לגבי בן אחר דמיא לענין נחלה שהבן קודם לבת וכה"ג אמרי' בפרק אין מקדישין (ערכין דף כה:) גבי שדה אחוזה דבת אינה מעמדת שדה לאביה משום דכי היכי דגבי נחלה בת לגבי בן כאחר דמיא לענין שדה אחוזה נמי כאחר דמיא:

במקום בת אתה מעביר נחלה מן האב. פריב"ם מדלא כתיב ונתתם גבי בת כדכתיב בכולהו והעברתם משמע לשון העברה שמעבירין נחלה ממקום הראוי לירש מן הדין למקום שאינו ראוי והשתא נשאל ונתן מי הוא הקרוב שהיה ראוי להקרינו לבת ומוקי לה באב לפי שהמת יולא יריכו ואין לך קרוב יותר ראוי ממנו ובדידיה מיסתבר לאוקומי אפי' אלא נכתב בפירוש אלא ע"י אחי האב דממילא והעברתם עליה קאי לדרוש ולקבוע בו מקום ואע"ג דאי לא כתיב והעברתם לא הייתי אומר שהאב קרוב אפי' מן האח שאינו קם תחת הבן לכלום מיהו השתא דכתיב והעברתם בבת משמע שמעבירים נחלה ממקום הראוי מוקי לה באב:

ג) **ואי אתה מעביר נחלה** (ד) **ממקום האב במקום האחין.** כלומר מדלא כתיב אלא והעברתם אחד אין לנו לעשות אלא העברה אחת ולא שתים ומכאן ואילך הקרוב קרוב קודם דהשתא דכתיב והעברתם משמע שהיה האב ראוי לקדום לבת כ"ש שראוי לקדום לאח שהבת קרובה מן האח שהיא יולאת יריכו של מת ועוד דאין יבום במקום בת לפיכך אין להעביר נחלה מן האב אלא במקום בת לחודה כיון דכתיב בבת העברה ולא במקום אחין: ואימא

מחי המת שהן בניו לקדם אחי האב לא שדינן ליה דהא לא צריך כדפרישית ולקדם את בנו ואת בתו של מת לא אמרי' שהרי קרובים למת יותר מן האחין דכאמרן הלכך שדינן ליה לאחיו של מת לקדם האב לבניו לירש את בנו דסד"א יקדמוהו הם שהרי קמים תחת אחיהן ליבום מה שאין כן באב: **והא קראי לאו הכי כתיבי.** דשארו לבסוף כתב אחר אחי האב והוה לן למימר דגזירת הכתוב הוא שאחי האב של מת קודמין לאביו: **קראי שלא כסדרן כתיבי.** דהא כתיבי אחי האב ואח"כ שאר אב ובעל כרחך אב קדים להו כדאמרן דהא מכח אב קאתו דלא דקדק הכתוב בסדרן משום דסמך אמאי דכתב הקרוב קרוב קודם ומעצמך תסדר אותם כפי קורבתן. ואם תאמר כיון דאין אנו הולכין אחר הסדר לשמוק קרא מייתי וליכתוב אחים כי ימות ונתתם את נחלתו לקרוב אליו ממשפחתו וגו' איכא למימר דקרא לריכא טובא כדלקמן בפירקין (דף קמו.) וכן אין לו בת עיין עליה וכן כולן: הכי גרסינן **והאי מגא מייתי לה מהכא.** דהאב קודם לאחין: **והעברתם.** משמע מעביר מקרוב זה שהוא קיים כדי לתת לזה והעברת מן האב כדי לתת לבת: **במקום אחין.** שאין למת בן ובת אלא אחין. ובפסיפרי [פנחס כז ח] מסיים לה הכי ומנין שהאב יורש אומרת קל וחומר כו': **אימא.** דהאי והעברת לאחין דקיימי קמן קאי וקאמר והעברת מן האחין לתת לבת הא אין בת אחין יורשין אותו ואכתי אב מנלן דירית מקמי אח (ב) ואי משום דדייקינן ואי אתה מעביר נחלה מן האב ואפי' במקום בת הך דיוקא לאו מוהעברת שמעינן לה דאדרבה מוהעברת איכא למידק אתה מעביר נחלה מן האב במקום הבת: (ג) **אם כן.** דלגלויי אתא האי והעברת לאחין ירתי במקום שאין בת לא ליכתוב והעברת דממילא שמעינן לה מדכתב ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו [במדבר כז] דהא להאי תנא קראי כסדרן כתיבי דהא לא דרשי שארו לאב כדכתיב כתיבי ואי

תורה אור השלם

1 וְאִם אֵין אַחִים לְאָבִיו וּנְתַתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וְיָרַשׁ אֹתָהּ וְהָיְתָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחֻקַּת מִשְׁפָּט כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה:
במדבר כז יא

2 וְאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר אִישׁ כִּי יָמוּת וּבֵן אֵין לוֹ וְהַעֲבַרְתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ לִבְתּוֹ:
במדבר כז ח

הגהות הב"ח

(ו) גמ' ואימא שארו: (ג) רשב"ם ד"ה אימא דאמר והעברת וכו' מקמי אח הס"ד ואחר כך מ"ה אם כן דלגלויי אמר שלא כסדרן כתיבי ואי משום דדייקינן וכו' במקום אבל דקאמר ואי אתה מעביר נחלה מן האב אפילו במקום בת הך לא משמעמא מקרא מדלי אלא ס"ק מהאי וכו' אלא מיירי קרא בא אלא באחין אבל לעולם אימא לך לאב כל"ל והד"ל: (ג) תוס' ד"ה כיון וכו' גבי חרש אין לה בת כתיב בהדיא ולא אם כתיב בהדיא, אלא משום דקס תחת אביו ליעדה דכתיב בהדיא הוא דמרבינן להו ופרכינן עלה אדרבה מרבה אני את האח שכן קם ליבום ואינטריך לגויי עלה כלום יש יבום כו' הא אם יש בן אין יבום, והתם ליכא למילף מדהכי תרתי והכא חדא, דהא חדא וחדא נינהו, אלא דאיכא בנו דריש כתיב (קדושין יז).

מוסף רש"י

שדה אחוזה גופה מהאי טעמא הוא. דאי לאו האי פירכא דכלום יש יבום, לא קיי"ל לרבויי בן עפי מאח, דהתם לא בן כתיב בהדיא ולא אם כתיב בהדיא, אלא משום דקס תחת אביו ליעדה דכתיב בהדיא הוא דמרבינן להו ופרכינן עלה אדרבה מרבה אני את האח שכן קם ליבום ואינטריך לגויי עלה כלום יש יבום כו' הא אם יש בן אין יבום, והתם ליכא למילף מדהכי תרתי והכא חדא, דהא חדא וחדא נינהו, אלא דאיכא בנו דריש כתיב בהדיא (קדושין יז).

רבינו גרשום

דהכא. גבי בן איכא תרי מילי שכן קם תחת אביו ליעדה ולשדה אחוזה משום הכי דין הוא דמרבינן ליה: והכא. גבי האח ליכא אלא חדא שכן קם תחת אחיו ליבום ולא איצטריך ליה לתרוצי כלום יש יבום: ומשני גבי בן נמי ליכא אלא חדא דהיינו יעידה דשדה אחוזה גופה מהאי פירכא הוא דקיימא ליה לתנא. כלומר מכח קושיא זו דקא מקשינן ליה כלום יש יבום אלא במקום שאין בן מעמיד שדה אחוזה שקם בן תחת אביו ולא אח וכדאמרינן נמי כי האי גוונא במסכת ערכין דמקשי' להיכא דמוקים שדה אחוזה בידא דבן ומפיק ליה מידא דאח מה ראית לרבות את הבן ולהרציא את האח מרבה אני את הבן שכן קם תחת אביו ליעדה ולעבד עברי כדאמרינן במסכת קדושין עבד עברי עובד את הבן ואינו עובד את האח ומפיק לה התם מדרשא דקרא אדרבה מרבה אני את האח שקם תחת אחיו לייבום כלום יש יבום אלא במקום שאין בן אין יבום ותיפוק ליה דהכא תרי והכא חדא משום דעבד עברי מהא פירכא הוא דנפיק מכלום יש

ואימא במקום בת אתה מעביר נחלה מן האחין ואי אתה כו'. כלומר השתא דמשמע לך מוהעברתם אמת לקבוע מקום לאב מדרשנו כך שאפילו בת יקדום וה"ה דהוה מצי למימר דבמקום בת אתה מעביר נחלה מן האחין לאבל אי אתה מעביר מן האחין במקום אב וימא אמת יקדום לאב אלא לפי משמעות הבריתא דאב חשוב יותר מכולם נמיב: **א"ב** לא לכתוב **רחמנא והעברתם.** כלומר לא תוכל לדרוש במקום בת אתה מעביר נחלה מן האחין דאין זו העברה שהבת קרובה למת יותר מאח לפי שהיא יולאת ירכו ולענין יבום לא הוה ליה למכתב אלא על כרחך יש לדרוש במקום בת אתה מעביר נחלה כו' אלא ק"ק דהשתא משמע דלא שייך העברה מאחין לבת דפשיטא דקרובה יותר מאחין אבל מן האב ובת ניחא ליה דשייך העברה ובכולה שמעתין מספקא לן אי אב קרוב טפי מאח או לא ולרשב"א נראה לפרש א"כ לא ליכתוב רחמנא והעברתם כלומר אי לא אתי למדרש אלא דבמקום בת (אי) אתה מעביר נחלה מן האחין ולא מן האב א"כ לא הוה ליה למכתב והעברתם אלא ונתתם והוה ידענו דבת אינה יורשת במקום אב דהוה דרשינן מיתורא דונתתם את נחלתו לבתו דוקא מן האחין אתה מעביר נחלה במקום בת ולא מן האב דהא לגופה לא איצטריך שהרי מוכל בת יורשת נחלה שמעינן דבת ירושה היא וממילא ידענו שהיא קודמת לאח שהרי היא קרובה יותר שהיא מקימה שם ואח אינו מקים שם אלא צריך ליבם ואי להקדים בן לבת הא מוהתנחלתם אותם לבניכם נפקא לן לקמן ומדכתי' והעברתם אמת למימר דבמקום בת אתה מעביר נחלה מן האב אלא

ואי אתה מעביר נחלה מן האב אפילו במקום בת אם כן לא נכתוב רחמנא [1]והעברתם ולמאן דנפקא ליה מוהעברתם האי שארו מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא [2(ג)]שארו זו אשתו מלמד שהבעל יורש את אשתו ולמאן דנפקא ליה משארו האי והעברתם מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא [3]רבי אומר בכולן נאמר בהן נתינה וכאן נאמרה בהן העברה שאין לך שמעביר נחלה משבט לשבט אלא בת הואיל ובנה ובעלה יורשין אותה וממאי דשארו זה האב דכתיב [3]שאר אביך הוא אימא שארו זו האם דכתיב [4]שאר אמך היא אמר רבא אמר קרא [2]ממשפחתו וירש אותה [3]משפחת אב קרויה משפחה [5]משפחת אם אינה קרויה משפחה דכתיב [5]למשפחותם לבית אבותם ומשפחת אם אינה קרויה משפחה והא כתיב [6]ויהי נער מבית לחם יהודה ממשפחת יהודה והוא לוי והוא גר שם הא גופא קשיא אמרת (ד) והוא לוי אלמא מלוי אתי ממשפחת יהודה אלמא מיהודה אתי אלא לאו דאבוה מלוי ואימיה מיהודה וקאמר ממשפחת יהודה אמר רבא בר רב חנן לא גברא דשמיה לוי אי הכי היינו דקאמר מיכה [7]עתה ידעתי כי ייטיב ה' לי כי היה לי הלוי לכהן אין דאיתרמי ליה גברא דשמיה לוי וכי לוי שמו והלא יהונתן שמו שנאמ' [8]ויהונתן בן גרשם בן מנשה הוא ובניו היו כהנים לשבט הדני (ג) אמר ליה וליטעמיך וכי בן מנשה הוא והלא בן משה הוא דכתיב [9]בני משה גרשם ואליעזר אלא מתוך שעשה מעשה מנשה תלאו הכתוב במנשה הכא

ואי אתה מעביר נחלה מן האב אפילו במקום בת אם כן לא נכתוב רחמנא [1]והעברתם ולמאן דנפקא ליה מוהעברתם האי שארו מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא [2(ג)]שארו זו אשתו מלמד שהבעל יורש את אשתו ולמאן דנפקא ליה משארו האי והעברתם מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא [3]רבי אומר בכולן נאמר בהן נתינה וכאן נאמרה בהן העברה שאין לך שמעביר נחלה משבט לשבט אלא בת הואיל ובנה ובעלה יורשין אותה וממאי דשארו זה האב דכתיב [3]שאר אביך הוא אימא שארו זו האם דכתיב [4]שאר אמך היא אמר רבא אמר קרא [2]ממשפחתו וירש אותה [3]משפחת אב קרויה משפחה [8]משפחת אם אינה קרויה משפחה דכתיב [5]למשפחותם לבית אבותם ומשפחת אם אינה קרויה משפחה והא כתיב [6]ויהי נער מבית לחם יהודה ממשפחת יהודה והוא לוי והוא גר שם הא גופא קשיא אמרת (ד) והוא לוי אלמא מלוי אתי ממשפחת יהודה אלמא מיהודה אתי אלא לאו דאבוה מלוי ואימיה מיהודה וקאמר ממשפחת יהודה אמר רבא בר רב חנן לא גברא דשמיה לוי אי הכי היינו דקאמר מיכה [7]עתה ידעתי כי ייטיב ה' לי כי היה לי הלוי לכהן אין דאיתרמי ליה גברא דשמיה לוי וכי לוי שמו והלא יהונתן שמו שנאמ' [8]ויהונתן בן גרשם בן מנשה הוא ובניו היו כהנים לשבט הדני (ג) אמר ליה וליטעמיך וכי בן מנשה הוא והלא בן משה הוא דכתיב [9]בני משה גרשם ואליעזר אלא מתוך שעשה מעשה מנשה תלאו הכתוב במנשה הכא

נמי מתוך שעשה מעשה מנשה דאתי מיהודה תלאו הכתוב ביהודה אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מכאן שתולין את הקלקלה במקולקל רבי יוסי בר חנינא אמר מהכא [10]וגם הוא טוב תואר מאד ואותו ילדה אחרי אבשלום והלא אדניה בן חגית ואבשלום בן מעכה אלא מתוך שעשה מעשה אבשלום דמרד במלכות תלאו הכתוב באבשלום [7](ה"ג מתוך שעשה מעשה מנשה תלאו הכתוב במנשה) אמר רבי אלעזר [2]לעולם ידבק אדם בטובים שהרי משה שנשא בת יתרו יצא ממנו יהונתן אהרן שנשא בת עמינדב יצא ממנו פנחס ופנחס לאו מיתרו אתי והא כתיב [11]ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה מאי לאו (ג) דאתי מיתרו שפיטם עגלים לע"ז לא דאתי מיוסף שפטפט ביצרו והלא [9]שבטים מבזים אותו ואומרים ראיתם בן פוטי זה בן שפיטם אבי אמו עגלים לע"ז יהרוג נשיא שבט מישראל אלא

דבן משה (ד) הוא ויהונתן בן גרשם כו' בההיא פרשתא כתיב שגזלו שבט הדני פסלו של מיכה והלוי הלך עמהם להיות להם לכהן. ומשני וכי בן מנשה הוא והלא בן משה הוא דלכך הנו"ן תלויה וגם מדקרי ליה לוי שהיה משבט לוי וכדכתיב בדברי הימים ובני משה גרשום ואליעזר: **אלא מתוך שעשה מעשה מנשה.** בן חזקיה מלך יהודה שעבד ע"ז תלאו הכתוב במנשה. הכא נמי לעולם משבט לוי הוא כדקאמרת והאי דקרי ליה ממשפחת יהודה לאו משום דאתי מיהודה לא אביו ולא אמו אלא מתוך שעשה מעשה מנשה בן חזקיה כו': **מכאן.** מדקרי ליה בן מנשה וממשפחת יהודה: **הקלקלה.** דבהך פרשתא מיירי שעשה כהן (ד) לע"ז: **במקולקל.** מנשה: **ילדה אחרי אבשלום.** משמע שמאם אחת היו: **והלא אדניה.** היה בן חגית: **יצא ממנו יהונתן.** בן בנו של משה: **פנחס.** בן בנו של אהרן: וממתניתן **פנחס והלא מיתרו קאתי.** מצא יתרו אלמא קרוב היה ליתרו יותר מיהונתן בן גרשום ואפי' הכי מסיק היה ואין ללמוד מכאן שידבק אדם בטובים שהרי אלעזר אבי פנחס לקח בת יתרו ואלא ממנה פנחס ואם אהרן דבק בטובים אלעזר בנו לא דבק בטובים: **מאי לאו מבנות יתרו כו'.** כלומר בת יתרו ממש אחת מבנותיו: **מבנות יוסף.** כלומר משבט יוסף: **שפטפט.** מתרים ונלחם כנגד ילדו כדאמרי' לקמן בפירקין (דף קטו:) חוץ מזקן אחד שהיה מפטפט כנגדו: ופרכינן **והלא שבטים מבזין אותו כו'.** בסנהדרין בפרק אלו הן הנשרפין התחילו שבטים מבזין אותו כו': **שפיטם.** כדכתיב כהן און (בראשית מא) כומר: אלא

ז א מי' פ"ח מהל' מלכים הלכה ו סמג סס עוד ס"ש מ"ש סימן רעו ס"ד: ח ב מי' פכ"ח מהל' מלכים הלכה ה: לקוטי ביאה הל' לב סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סימן ג סעיף ו:

רבינו גרשום

ואי אתה מעביר נחלה מן האב אפי' במקום בת. שהאב קודם לבתו. ומשני אם כן לא לכתוב רחמנא והעברתם אלא ונתתם את נחלתו לבתו כדכתב באינך. אלא מדשני רחמנא וכתב והעברתם משמע דאפי' במקום אב דהוא קדום לאחין צריך להעביר נחלה מן האב וליתנה לבת: ולמאן דנפקא ליה מהעברתם. דמקדמי' אב לאחין האי לשארו מאי עביד ליה: שארו זו אשתו. דנורעין ומוסיפין ודורשין לו כלומר ה) דהכי נחלת שארו לו. וירש אותה דנורעין ו' מנחלתו ול' מלשארו ומצרפין אהדדי ודורשין לו כלומר דיהבין נחלת שארו דהיינו אשתו לו: בכולן. של קרובים נאמר בהן נתינה וגבי בת כתיב העברה לומר לך ג) מי שמעביר נחלה משבט לשבט אלא הבת שהוא משבט ראובן והיו לה אחין הראויין לירש את אבה ונשאת לאחד משבט שמעון ולאחר שנשאת מת אחיה ולא היה להן יורש אלא זו ועכשיו מעברת משבט לשבט הואיל שכשמתה בנה או בעלה שהן משבט שמעון יורשין אותה: וממאי דהאי שארו אב הוא. דמצית למדרש מיניה מלמד שהאב קודם לאחין משום דאב איקרי שאר דכתיב שאר אביך הוא דלמא שאר זו האם דכתיב שאר אמך היא ואימא שהאם קודמת לאחין של מת. ומאי חזית דאמרת הכי אימא הכי ואכתי שהאב קודם לאחין מנא לך. אמר רבא לא מצית למימר שהאם קודמת לאחין ולא האב משום דבתר האב אזלינן דאמר קרא ממשפחתו של אב ולא ממשפחתה של אם וירש אותה נחלה ומשפחת אב קרויה משפחה דכתיב ויתילדו על משפחותם לבית אבותם ולעולם אב של מת קודם לאחיו של מת: וקרו לה משפחה. אלמא דמשפחת אם קרויה משפחה: כי היה לי הלוי לכהן. ואי שמיה לוי מאי הטבה איכא אלא משום דמשבט לוי הוה דיצאו ממנו כהנים להכי קאמ' כי ייטיב דאית ביה צד כהונה. ומשני לא לעולם לוי שמו ומשבט יהודה היה ומשום דשמו היה לוי ג): לשבט הדני. היינו מיכה: מעשה מנשה. ששימש לע"ז תלאו הכתוב ביהודה ולעולם משבט לוי הוה ולעולם משפחת אם אינה קרויה משפחה: ואותו ילדה אחרי אבשלום. משמע דבני אם אחת היו והלא אדניה בן חגית וכו': שפטפט ביצרו. שכבשו:

ה) מולי ל"ל ונתתם נחלת וכו'. ג) ל"ל לומר לך שאין לך מי שמעביר. ג) מולי ל"ל ומשום דשמו היה לוי לפיכך קאמר והוא לוי

מסורת הש"ס

ה) (לקמן קיא:), ג) סס קמו., ג) (סס קי: יבמות נד:), ד) רש"ל מ"ז, ה) סנהדרין סב: (סוטה מג.), ו) (לקמן קיא.), ז) כמ"ל: כומר,

תורה אור השלם

1 וְאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר אִישׁ כִּי יָמוּת וּבֵן אֵין לוֹ וְהֶעֱבַרְתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ לְבִתּוֹ: במדבר כז ח

2 וְאִם אֵין אַחִים לְאָבִיו וּנְתַתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ לְשֹׁאֵרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וְיָרַשׁ אֹתָהּ וְהָיְתָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחֻקַּת מִשְׁפָּט כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה: במדבר כז יא

3 עֶרְוַת אֲחוֹת אָבִיךָ לֹא תְגַלֶּה שְׁאֵר אָבִיךָ הוּא: ויקרא יח יב

4 עֶרְוַת אֲחוֹת אִמְּךָ לֹא תְגַלֶּה כִּי שְׁאֵר אִמְּךָ הוּא: ויקרא יח יג

5 שְׁאוּ אֶת רֹאשׁ כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת כָּל זָכָר לְגֻלְגְּלֹתָם: במדבר א ב

6 וַיְהִי נַעַר מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה מִמִּשְׁפַּחַת יְהוּדָה וְהוּא לֵוִי וְהוּא גָר שָׁם: שופטים יז ז

7 וַיֹּאמֶר מִיכָה עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי יֵיטִיב יְיָ לִי כִּי הָיָה לִי הַלֵּוִי לְכֹהֵן: שופטים יז יג

8 וַיָּקִימוּ לָהֶם בְּנֵי דָן אֶת הַפֶּסֶל הַדּוּנִתָן בֶּן גֵּרְשֹׁם בֶּן מְנַשֶּׁה הוּא וּבָנָיו הָיוּ כֹהֲנִים לְשֵׁבֶט הַדָּנִי עַד יוֹם גְּלוֹת הָאָרֶץ: שופטים יח ל

9 בְּנֵי מֹשֶׁה גֵּרְשֹׁם וֶאֱלִיעֶזֶר: דברי הימים א כג טו

10 וְלֹא עֶצְבוֹ אָבִיו מִיָּמָיו לֵאמֹר מַדּוּעַ כָּכָה עָשִׂיתָ וְגַם הוּא טוֹב תֹּאַר מְאֹד וְאֹתוֹ יָלְדָה אַחֲרֵי אַבְשָׁלוֹם: מלכים א א ו

11 וְאֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן לָקַח לוֹ מִבְּנוֹת פּוּטִיאֵל לוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לוֹ אֶת פִּינְחָס אֵלֶּה רָאשֵׁי אָבוֹת הַלְּוִיִּם לְמִשְׁפְּחֹתָם: שמות ו כה

הגהות הב"ח

(ה) גס' הא גופא קשיא אמרת ממשפחת יהודה אלמא מיהודה אתי והא כתיב והוא לוי אלמא מלוי אתי אלא לאו דאבוה: (ב) שם כהנים לשבט הדני וכי כן מנשה הל"ל ומיבעיא ל"ל ומיבעיא נמתק: (ג) שם מאי לאו מבנות יתרו שפיטם עגלים לע"ז לא מבנות יוסף שפטפט: (ד) רשב"ם ד"ה בן מנשה וכו' דבן משה היה הס"ד:

מוסף רש"י

הואיל ובנה ובעלה. שהן משבט אחר, יורשין אותה. והכי אמת קרא לאשמועינן והעברתם את נחלתו משבטו על ידי בתו שתירשנו ומאת מיגשה אחרי כן לאיש משבט אחר ומתות ויירשנה (לקמן קמו:) שלא תסוב נחלה לא לעמוה אלא לאותו הדור בלבד (במדבר כז ז), **והלא שבטים מבזים אותו.** לפיכך הולרך לייחסו שם פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן (סוטה מג.), **אבי אמו.** יתרו, דאלעזר אבי פנחס לקח מבנות יתרו, דכתיב ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה. ומפרש בגמרא פוטיאל זה יתרו שפיטם עגלים לע"ז

ותמרו בסוטה (מג.) פוטיאל זה בנו של יוסף שפטפט ביצרו, ומשנינן לא אבוה דאמיה מיתרו אמיה דאמיה מיוסף, לא אבוה דאמיה מיוסף אמיה דאמיה מיתרו, דיקא נמי דכתיב פוטיאל (תרי) ולא פוטאל (סנהדרין פב:).

אלא אי אבוה דאמיה מיוסף אמה דאמיה מיתרו. וא"ת א"כ היכן פנחס בן טוביה טפי מיהונתן שהרי אימיה דאמיה דפנחס מיתרו אתיא כי היכי דאמיה דאבוה דיהונתן מיתרו אתיא וי"ל משום שיהונתן היה מלך האב שהיה אביו בן בת יתרו ופנחס מלך האב:

נשוט נבילתא גרסינן בערוך והוי כמו פשוט כי ההיא דחלק (סנהדרין דף ק:) לא תנטוש גילדנא מאוניה דלא ליחיל משכיה לחבלא פירוש דג ששמו גילדנא אל תתחיל לפשטו מאזנו פן ילך העור לאיבוד ואע"ג דהתם נטוש והכא נשוט רוב פעמים מתחלפין האותיות בענין זה כמו (פסחים דף ל:) אין עשין התנור בגליה דהוי כמו אין שטין כמו וטח את הבית ומתרגם בירוסלמי (ע) ושוטון ית ביתא (ויקרא יד): **ולא תימא כהנא אנא.** מפר"ת ולא תימא אני רב כהנא שאני משוב ולא מפני שהיה כהן דלאו כהן הוה כדאמרינן בהזרוע (חולין דף קלב. ושם ד"ה רב) רב כהנא הוה אכל בשביל אשתו וכפ' אלו עוברין (פסחים דף מט. ושם) אמר רב כהנא אי לאו דנסיבי כהנתא לא גלאי אמרו לו תלמידיו והא למקוס תורה גלית אמר להו לא גלאי כדגלו אינשי שגלה ע"י דשמטיה לקוביה דההוא גברא וכן מפר"ת ההיא דערבי פסחים (דף קיג. ושם) לא תדור במתא דרישא אסי כלומר שאתה בעצמך תהיה רואה שאמך רב אסי אלא מתבטל אחמת גרבי גבור ולא כמו שפירש רבינו שמואל דרישא אסי רופא:

ושבואל בן גרשם בן משה. ה"ג משה שאין לקרותו על שם מנשה שהרי כבר שב בכל לבו ויש דגרס בן מנשה וטעמא לפי שחזר לקלקולו כדפ"ה:

טעמא דאין לו בן הא יש לו בן [בן] קודם. גרלה לרשב"א דכל הסוגיא אליבא דמ"ד שלא כסדרן כתיבי מדפריך רב פפא בתר הכי (ולמ"ד כסדרן כתיבי ואימא אי איכא בן) למה יש לנו לשנות קראי מכי היכי דכתיבי ועוד דקאמר ליה אביי איצטריך קרא לאשמועינן דמאן דלית ליה אלא וכו' ופ"ה ואמאי כתב ובן אין לו והעברתם את נחלתו פשיטא ולשמוק מיניה והכי איבעי למכתב אים כי ימות וזרע אין לו וגו' ואי אליבא דמ"ד דכסדרן כתיבי היכי נשמוק קרא ולא ליכתוב והעברתם את נחלתו לבתו הא איצטריך למידרש במקום בת אתה מעביר נחלה מן האב וליכא למימר דאביי דייק מדלא כתיב ואים כי ימות והעברתם את נחלתו לבתו דא"כ מאי פריך ודלמא קמ"ל דבת נמי בת ירושה היא דמ"מ הכי הוה מצי למכתב ולא ליכתוב ובן אין לו אלא ודאי אליבא דמ"ד שלא כסדרן כתיבי אתיא דלדידיה לא איצטריך והעברתם ואע"ג דמוקי והעברתם לכדרבי שאין לך מעביר נחלה כו' אין זה צורך שום דרשה ולא אשמועינן שום חידוש אלא דלגבי בת שייך לשון העברה ור"י אומר דאפילו למ"ד דכסדרן כתיבי אתיא ואביי דרש מדלא כתיב אים כי ימות והעברתם את נחלתו לבנו דהוה מצי למידרש במקום בן אתה מעביר נחלה מן האב כו' והוה ידעינן דבן ובת שוין הואיל ומצינו במקום אחר שהיא בת ירושה: ודלמא

אלא אי אבוה דאמיה מיוסף אמה דאמיה מיתרו אי אבוה דאמיה מיתרו אמה דאמיה מיוסף דיקא נמי דכתיב מבנות פוטיאל תרתי שמע מינה אמר רבא הנושא אשה צריך שיבדוק באחיה שנאמר [1]ויקח אהרן את אלישבע בת עמינדב אחות נחשון ממשמע שנאמר בת עמינדב איני יודע שאחות נחשון היא מה תלמוד לומר אחות נחשון מכאן שהנושא אשה צריך שיבדוק באחיה תנא [6]רוב בנים דומין לאחי האם [2]ויסורו [3](שמה ויאמר) מי הביאך הלום ומה אתה עושה בזה ומה לך פה אמרו לו לאו ממשה קא אתית דכתיב ביה [3]אל תקרב הלום לאו ממשה קא אתית דכתיב ביה [4]מה זה בידך לאו ממשה קא אתית דכתיב ביה [5]ואתה פה עמוד עמדי תעשה [6]כהן לע"ז אמר להן כך מקובלני מבית אבי אבא [8]לעולם ישכיר אדם עצמו לע"ז ואל יצטרך לבריות והוא סבר לע"ז ממש ולא היא [2]אלא ע"ז עבודה שזרה לו [7]כדאמר ליה רב לרב כהנא [9][2]נטוש גבילתא בשוקא ושקול אגרא ולא תימא גברא רבא אנא וזילא בי מילתא כיון שראה דוד שממון חביב עליו ביותר מינהו על האוצרות שנאמר [9]ושבואל בן גרשם בן [1]מנשה נגיד על האוצרות וכי שבואל שמו והלא יהונתן שמו א"ר יוחנן ששב לאל בכל לבו: והבנים את האב: מנלן דכתיב [7]איש כי ימות וגו' טעמא דאין לו בן הא יש לו בן בן קודם אמר ליה רב פפא לאביי אימא אי איכא בן לירות בן איכא בת תירות בת איכא בן ובת לא האי לירות ולא האי לירות ואלא

מאן

אלא אי אבוה דאמיה מיוסף אמה דאמיה מיתרו. אלא לעולם לאו מבת יתרו ממש נולד פנחס שהרי גם מיוסף היה כדדרשינן לקמן פוטיאל שני פיטפוטין משמע מיוסף שפיטפט ביצרו ומיתרו שפיטם עגלים והלכך אי אפשר שתהא אמו בת יתרו ממש דמה ענין בת יתרו אצל שבט יוסף אלא ה"ק ואלעזר לקח לו אשה מבנות פוטיאל כלומר שאשתו נולדה מיתרו ומיוסף ומהשתא מצינו למימר שדור רביעי או דור חמישי היה פנחס לבת יתרו ולא היה קרוב ליתרו כיהונתן בן גרשם ולהכי אהני מה שדבק אהרן בטובים. ואותו זקינו של פנחס מלד האם שדבק ביתרו ואעפ"כ יצא ממנו פנחס ליכא לאקשויי מיניה למאי דבעינן למילף ממשה שיצא ממנו יהונתן שהרי פנחס היה רחוק מיתרו יותר מיהונתן: **אבוה דאמיה מיוסף.** ואמיה דאמיה נפקא מיתרו כגון מבניו של יתרו או מבני בניו. וליכא למימר אמה דאמיה מיתרו בת יתרו ממש דאם כן קרוב הוא ליתרו כיהונתן ולא ילפינן ממשה ומאהרן מידי: **אבוה דאמיה מיתרו.** מבנות יתרו. [1]ונראה בעיני דה"ג אבוה דאמיה מיוסף כו' ואמאמה של אם פנחס קאי וה"ק אי אבי אמה של אשת אלעזר מיוסף כו' דהשתא הוה ליה לפנחס דור אחד רחוק מיתרו יותר מיהונתן: **פוטיאל תרתי משמע.** מדלא כתב פוטיאל בלא יו"ד הלכך שני פיטוויים דרשינן שפיטפט ושפיטם. אי נמי מדכתיב מבנות דמשמע משתי בנות של פיטפוט ופיטוס מדלא כתיב בת פוטיאל כן נראה בעיני: **שיבדוק באחיה.** שהבנים דומין לאחי האם כדלקמן: **מלמד שבדק באחיה.** לפי שהיתה אחות נחשון שהיה נשיא למטה יהודה מתוך חשיבותו לכך נקחה: **ויסורו שם וגו'.** דיהונתן בן גרשם מיירי בפרשת מיכה: **ויאמרו לו.** שבט הדני שבאו שם: **ישכיר עצמו כו'.** אלא שלא יהא לבו לע"ז: **שהיא ורע לו.** הוא חשוב והמלאכה נמצאה ומכוערה אלא שאין בה איסור: **נטוש.** הפשט: **ועול אגרא.** כלומר הפשיטנה בשכר בשוק לעין כל ואין כאן חילול השם כלל ולא קרינא ביה ומשניאי אהבו מות [משלי ח] דדרשינן ליה במסכת שבת (דף קיד.) (ו) בתלמידי חכמים שיש רצב על בגדו אבל לעשות מלאכה להתפרנס אין כאן גנאי: ה"ג **ולא תימא גברא רבא אנא.** ואית (ב) דגרסינן נמי ולא תימא כהנא אנא כהן אני ומשוב וגנאי לי הדבר: **והלא יהונתן שמו.** שלא היה לו לגרשם בנים כי אם זה בלבד כדכתיב בדברי הימים [א כג] ובני גרשם שבואל הראש: **ששב לאל בכל לבו.** עכשיו שהיה לו ממון הרבה. ואי משום דכתיב [שופטים יח] ויהונתן בן גרשם בן מנשה הוא ובניו כהנים לשבט הדני עד יום גלות הארן ואמרינן בסדר עולם עד יום שגלה מטה דן ופסלו של מיכה עמו כך מפורש בפרק בתרא דברכות ירושלמי [ה"ב] מתיבין ליה והכתיב עד יום גלות הארץ אמרי כיון שמת דוד עמד שלמה והחליף כל הסנקליטין והחליפו עמהן חזר לקלקולו הראשון הה"ד [מ"א יג] וגביא אחד זקן יושב בבית אל אמרין הוא הוה וקבעי התם כהן? לע"ז והאריך ימים אמרי ע"י שהיתה עינו צרה בע"ז שלו כילד הוה בר נש מייתי ליה תור או אימר או גדי לע"ז והוה מ"ל פייסיה עלוי והוא אמר מה מועילה לך לא אכלה ולא שותה לא מטיבה ולא מריעה מ"ל ומה נעביד מ"ל זיל אייתי לי חדא פיך דסלת ועשר ביעין עלוי ואנא אפיים לה עלך וכיון דאזל ליה אכיל לון אתא חד בר פחין ואמר ליה כן אמר ליה אם אינה מועילה כלום מה את עביד הכא אמר ליה בגין חיי וכיון שעמד דוד כו': **והבנים אם האב מגלן.** דהבנים קודמים לבנות מדלא קתני הבנים והבנות את האב. ומיהו בנות נוטלות עישור נכסים כתקנת חכמים במס' כתובות (דף פח.): **דכתיב אים כי ימות ובן אין לו וגו'.** והוה ליה למכתב אים כי ימות ובן ובת אין לו אי נמי אים כי ימות והעברתם את נחלתו ולבנו: **טעמא דאין לו בן.** עם הבת הא יש לו בן ובת הבן קודם: **מ"ל רב פפא לאביי אימא.** דהכי אשמועינן קרא איכא בן בלא בת לירות בן איכא בת בלא בן תירות בת איכא תרוייהו בן ובת לא האי לירות כו' כדמפרש לקמיה [ע"ב] לא האי לירות כולו ולא האי לירות כולו אלא כחדא ירתון דה"ק קרא אים כי ימות ובן אין לו עם הבת שיירשו שניהן כאחת אלא בת יחידית בלא בן יש לו והעברתם את הנכסים לבתו הא אינהו תרוייהו יירתון כחדא:

מאן

ם א ב ג מיי' פ"י מהל' מתנות עניים הלכה יא טוש"ע י"ד סי' רנה סעיף ח:

רבינו גרשום

דיקא נמי. דמתרוייהו אתא מיוסף ויתרו: דכתיב פוטיאל. מלא שני פוטיאל דפוטי משמע תרתי מיוסף ומיתרו. ואית דמפקי מבנות דמשמע תרתי: מאי היא דקאמ' ליה לאותו לוי מי הביאך הלום ומה אתה עושה בזה ומה לך פה כלומר כולי האי למה להו למישאל בחדא סגי אלא לאו הכי קאמרי ליה וכו': נשוט. כמו פשוט: מינהו. לאותו לוי: **אים'** אלא הואיל דלא האי לירות

תורה אור השלם

1 ויקח אהרן את אלישבע בת עמינדב אחות נחשון לו לאשה ותלד לו את נדב ואת אביהוא את אלעזר ואת איתמר: שמות ו כג

2 המה עם בית מיכה ותמה הכירו את קול הנער הלוי ויסורו שם ויאמרו לו מי הביאך הלם ומה אתה עשה בזה ומה לך פה:

שופטים יח ג

3 ויאמר אל תקרב הלם של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא:

שמות ג ה

4 ויאמר אליו יי מה זה בידך ויאמר מטה:

שמות ד ב

5 ואתה פה עמד עמדי ואדברה אליך את כל המצוה והחקים והמשפטים אשר תלמדם ועשו בארץ אשר אני נתן להם לרשתה:

דברים ה כז

6 ושבאל בן גרשום בן משה נגיד על האצרות:

דברי הימים א כו כד

7 ואל בני ישראל תדבר לאמר איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו: במדבר כז ח

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה ומול וכו' בתלמיד חכם שם:
(ב) ד"ה ה"ג ולא וכו' ואית דגרסי נמי:

מוסף רש"י

פשוט גבילתא. הפשט עורה (פסחים קיג.) פשוט עורה בשכר (רשב"ם שם).